BO‘LAJAK TASVIRIY SAN’AT O‘QITUVCHILARINING ART-TERAPEVTIK VA INKLYUZIV PEDAGOGIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Xolmurodova Dilnoza Qushaq qizi
dilnozakh23.02@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.22829041

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining art-terapevtik va inklyuziv pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari yoritildi. Tasviriy san’at ta’limining imkoniyatlari, art-terapevtik yondashuvning pedagogik jarayondagi o‘rni hamda inklyuziv ta’lim tamoyillarining o‘zaro uyg‘unligi tahlil qilindi. Tadqiqotda kompetensiyaviy, shaxsga yo‘naltirilgan, faoliyatga asoslangan va inklyuziv yondashuvlar uyg‘unlashtirilgan metodik model taklif etildi. Model bo‘lajak o‘qituvchilarning badiiy-ijodiy, kommunikativ, refleksiv, psixologik-pedagogik va inklyuziv faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirishga qaratilgan. Shuningdek, amaliy mashg‘ulotlar, ijodiy topshiriqlar, kuzatuv, refleksiya va pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish asosida kompetensiyalarni shakllantirish yo‘llari ko‘rsatildi. Maqolada art-terapiyani klinik davolashdan farqlash, pedagogik faoliyatda xavfsiz va axloqiy yondashuvni ta’minlash zarurligi asoslandi. Taklif etilgan metodika tasviriy san’at o‘qituvchilarini turli ta’lim ehtiyojlariga ega o‘quvchilar bilan ishlashga tayyorlash, ijodiy muhit yaratish va ta’lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: tasviriy san’at ta’limi, bo‘lajak o‘qituvchi, art-terapiya, inklyuziv pedagogika, pedagogik kompetensiya, ijodiy faoliyat, refleksiya, individual yondashuv, metodik model, ta’lim sifati.

Аннотация. В данной статье освещены теоретико-методические основы развития арт-терапевтических и инклюзивно-педагогических компетенций будущих учителей изобразительного искусства. Проанализированы возможности художественного образования, роль арт-терапевтического подхода в педагогическом процессе, а также взаимосвязь и согласованность принципов инклюзивного образования. В исследовании предложена методическая модель, основанная на интеграции компетентностного, личностно-ориентированного, деятельностного и инклюзивного подходов. Модель направлена на развитие художественно-творческой, коммуникативной, рефлексивной, психолого-педагогической и инклюзивной готовности будущих учителей к профессиональной деятельности. Кроме того, представлены пути формирования соответствующих компетенций посредством практических занятий, творческих заданий, наблюдения, рефлексии и анализа педагогических ситуаций. В статье обоснована необходимость разграничения арт-терапии и клинического лечения, а также обеспечения безопасного и этичного подхода в педагогической деятельности. Предлагаемая методика способствует подготовке учителей изобразительного искусства к работе с учащимися, имеющими различные образовательные потребности, созданию творческой образовательной среды и повышению эффективности образовательного процесса.

Ключевые слова: образование изобразительного искусства, будущий учитель, арт-терапия, инклюзивная педагогика, педагогическая компетентность, творческая деятельность, рефлексия, индивидуальный подход, методическая модель, качество образования.

Abstract. This article examines the theoretical and methodological foundations for developing art-therapeutic and inclusive pedagogical competencies among future visual arts teachers. It analyzes the educational potential of visual arts, the role of the art-therapeutic approach in the pedagogical process, and the integration of the principles of inclusive education. The study proposes a methodological model that combines competency-based, learner-centered, activity-based, and inclusive approaches. The model is aimed at developing future teachers' artistic and creative, communicative, reflective, psychological-pedagogical, and inclusive readiness for professional practice. In addition, the article identifies ways to develop these competencies through practical activities, creative tasks, observation, reflection, and the analysis of pedagogical situations. The study emphasizes the importance of distinguishing art therapy from clinical treatment and ensuring a safe and ethical approach in educational practice. The proposed methodology is intended to prepare visual arts teachers to work effectively with students with diverse educational needs, foster a creative learning environment, and enhance the overall effectiveness of the educational process.

Keywords: visual arts education, future teacher, art therapy, inclusive pedagogy, pedagogical competence, creative activity, reflection, individual approach, methodological model, quality of education.

KIRISH. Bugungi ta'lim tizimida o'qituvchidan faqat fan mazmunini yetkazish emas, balki har bir o'quvchining individual imkoniyatlarini hisobga olish, uning ijodiy salohiyatini qo'llab-quvvatlash va ta'lim jarayonida psixologik jihatdan xavfsiz muhit yaratish ham talab etiladi. Ayniqsa, tasviriy san'at fani o'quvchilarning obrazli tafakkuri, hissiy ifodasi, tasavvuri va mustaqil ijodiy faoliyatini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlarga ega. Shu sababli bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida art-terapevtik yondashuv va inklyuziv pedagogika elementlarini o'zaro bog'lash muhim metodik vazifa sifatida namoyon bo'lmoqda. [1; 2]

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunida ta'lim olish uchun teng imkoniyatlarni ta'minlash, ta'lim oluvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish va inklyuziv ta'limni rivojlantirishga doir qoidalar belgilangan. Mazkur huquqiy asoslar bo'lajak pedagoglarni turli ta'lim ehtiyojlariga ega o'quvchilar bilan ishlashga tayyorlash zarurligini ko'rsatadi.[1]

Tasviriy san'at darslarida rang, shakl, chiziq, kompozitsiya va badiiy obrazlardan foydalanish o'quvchilarning o'z fikrini turli shakllarda ifodalashiga yordam beradi. Biroq bunday faoliyatni art-terapiya deb atashda ehtiyotkorlik zarur: pedagogik mashg'ulotlar klinik davolashni almashtirmaydi, balki ijodiy ifoda, muloqot va o'zini anglashni qo'llab-quvvatlovchi ta'limiy vosita sifatida qaraladi. [3; 4]

Maqolaning maqsadi — bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining art-terapevtik va inklyuziv pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodik modelni ishlab chiqish hamda uning mazmuni, tamoyillari va amaliy mexanizmlarini asoslash.

Tadqiqot vazifalari:

1.Art-terapevtik va inklyuziv pedagogik kompetensiyalarning mazmunini aniqlash.

2.Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini tayyorlashda ushbu kompetensiyalarning o'rnini tahlil qilish.

3.Kompetensiyalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan metodik modelni ishlab chiqish.

4.Modelning amaliy mashg'ulotlar, ijodiy topshiriqlar va refleksiya orqali amalga oshirish yo'llarini ko'rsatish.

ADABIYOTLAR TAHLILI.

O‘zbekiston Respublikasining ta’limga oid qonunchiligi va davlat siyosati hujjatlarida ta’lim sifati, pedagog kadrlar tayyorlash, shaxsning huquq va imkoniyatlarini ta’minlash masalalariga alohida e’tibor qaratilgan. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun inklyuziv ta’limni ta’lim oluvchilarning alohida ta’lim ehtiyojlari va individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda tashkil etish bilan bog‘laydi. Bu holat tasviriy san’at o‘qituvchisidan metodik moslashuvchanlik va differensial yondashuvni talab qiladi. [1]

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining ta’lim va oliy ta’limni rivojlantirishga oid hujjatlarida pedagog kadrlar tayyorlash sifatini oshirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish va ta’limning amaliy yo‘naltirilganligini kuchaytirish vazifalari ilgari surilgan. Mazkur yo‘nalishlar bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish uchun metodik asos bo‘lib xizmat qiladi. [2]

Mahalliy pedagogik adabiyotlarda o‘qituvchining kasbiy tayyorgarligi, ta’lim metodlari, shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv va o‘quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantirish masalalari keng yoritilgan. Xususan, pedagogika bo‘yicha darsliklarda ta’limning maqsadi, mazmuni, metodlari va shakllari, shuningdek, o‘quvchi shaxsini rivojlantirishga yo‘naltirilgan pedagogik jarayonning xususiyatlari bayon etiladi. [5; 6]

Art-terapiya bo‘yicha xorijiy tadqiqotlarda san’atning hissiy ifoda, o‘zini anglash, muloqot va psixologik farovonlikni qo‘llab-quvvatlashdagi imkoniyatlari tahlil qilingan. J. A. Rubin art-terapiyaning nazariy asoslari va amaliy yo‘nalishlarini yoritib, san’at bilan ishlash jarayonida mutaxassisning kasbiy tayyorgarligi muhimligini ta’kidlaydi. [3] C. A. Malchiodi esa ijodiy metodlardan foydalanishning turli shakllarini ko‘rib chiqib, ularni insonning hissiy va ijtimoiy tajribasini ifodalash vositasi sifatida tavsiflaydi. [4] Inklyuziv ta’lim sohasidagi xalqaro adabiyotlarda barcha o‘quvchilar uchun ta’limda ishtirok etish, teng imkoniyatlar va tegishlilik hissini ta’minlash masalalari markaziy o‘rin tutadi. UNESCOning inklyuziv ta’lim bo‘yicha materiallarida ta’lim tizimlarini o‘quvchilarning turli ehtiyojlariga moslashtirish, kamsitishni kamaytirish va ta’limdagi to‘siqlarni bartaraf etish zarurligi ko‘rsatilgan. [7]

Mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, art-terapevtik yondashuv va inklyuziv pedagogika alohida yo‘nalishlar sifatida yetarlicha o‘rganilgan bo‘lsa-da, ularni bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish jarayonida yaxlit metodik model sifatida uyg‘unlashtirish masalasi qo‘shimcha tadqiqotlarni talab etadi.

TADQIQOT MATERIALLARI VA METODOLOGIYASI.

Tadqiqotning metodologik asosini kompetensiyaviy, shaxsga yo‘naltirilgan, faoliyatga asoslangan, differensial va inklyuziv yondashuvlar tashkil etadi. Mazkur yondashuvlar bo‘lajak o‘qituvchining nafaqat nazariy bilimlarini, balki turli pedagogik vaziyatlarda amaliy harakat qilish, o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish va ijodiy jarayonni boshqarish qobiliyatlarini rivojlantirishga yo‘naltiriladi. [5; 6]

Tadqiqot materiallari sifatida tasviriy san’at ta’limiga oid o‘quv-metodik adabiyotlar, pedagogika darsliklari, art-terapiya bo‘yicha ilmiy manbalar, inklyuziv ta’limga oid me’yoriy-huquqiy hujjatlar va xalqaro metodik tavsiyalar tanlandi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni, inklyuziv ta’limni tashkil etishga oid normativ hujjatlar hamda UNESCOning madaniyat va san’at ta’limi bo‘yicha materiallari tahlil qilindi. [1; 7; 8]

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- Nazariy tahlil — art-terapevtik va inklyuziv pedagogik kompetensiyalarning mazmunini aniqlash.
- Qiyosiy tahlil — mahalliy va xorijiy ilmiy-metodik qarashlarni solishtirish.
- Modellashtirish — kompetensiyalarni rivojlantirishning metodik modelini ishlab chiqish.
- Pedagogik kuzatuv — talabalarning ijodiy topshiriqlarni bajarish jarayonidagi faolligi, muloqoti va mustaqilligini tahlil qilish.
- Refleksiv tahlil — bo‘lajak o‘qituvchilarning o‘z pedagogik faoliyatini baholashi va takomillashtirish yo‘llarini aniqlash.
- Pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish — inklyuziv sinfda uchrashi mumkin bo‘lgan muammoli vaziyatlarga metodik yechimlar ishlab chiqish.

Tadqiqotning asosiy g‘oyasi shundan iboratki, art-terapevtik va inklyuziv pedagogik kompetensiyalarni faqat nazariy ma’ruzalar orqali emas, balki amaliy ijodiy faoliyat, hamkorlik, refleksiya va pedagogik vaziyatlarni modellashtirish orqali rivojlantirish mumkin. Bunda san’at ta’limi barcha o‘quvchilar uchun ochiq, moslashuvchan va mazmunan ahamiyatli bo‘lishi kerak. [7; 8]

Metodik modelning tarkibiy tuzilishi

Taklif etilayotgan metodik model to‘rt asosiy bosqichdan iborat:

Bosqich	Mazmuni	Asosiy metodlar
1. Diagnostik	Talabalarning art-terapevtik, inklyuziv va kommunikativ tayyorgarligini aniqlash	So‘rovnoma, suhbat, kuzatuv, o‘zini baholash
2. Nazariy-tayyorlov	Art-terapiya, inklyuziv pedagogika, individual yondashuv va pedagogik etika asoslarini o‘rganish	Ma’ruza, seminar, munozara, manbalar tahlili
3. Amaliy-ijodiy	Ijodiy mashg‘ulotlar, moslashtirilgan topshiriqlar va pedagogik vaziyatlar bilan ishlash	Rasm chizish, kollaj, rangli kompozitsiya, guruhli loyiha, rolli o‘yin
4. Refleksiv-baholash	O‘z faoliyatini tahlil qilish, natijalarni baholash va metodikani takomillashtirish	Portfolio, refleksiv kundalik, taqdimot, ekspert baholash

1-RASM. BO‘LAJAK TASVIRIY SAN’AT O‘QITUVCHILARINING ART-TERAPEVTIK VA INKLYUZIV PEDAGOGIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH METODIK MODELI

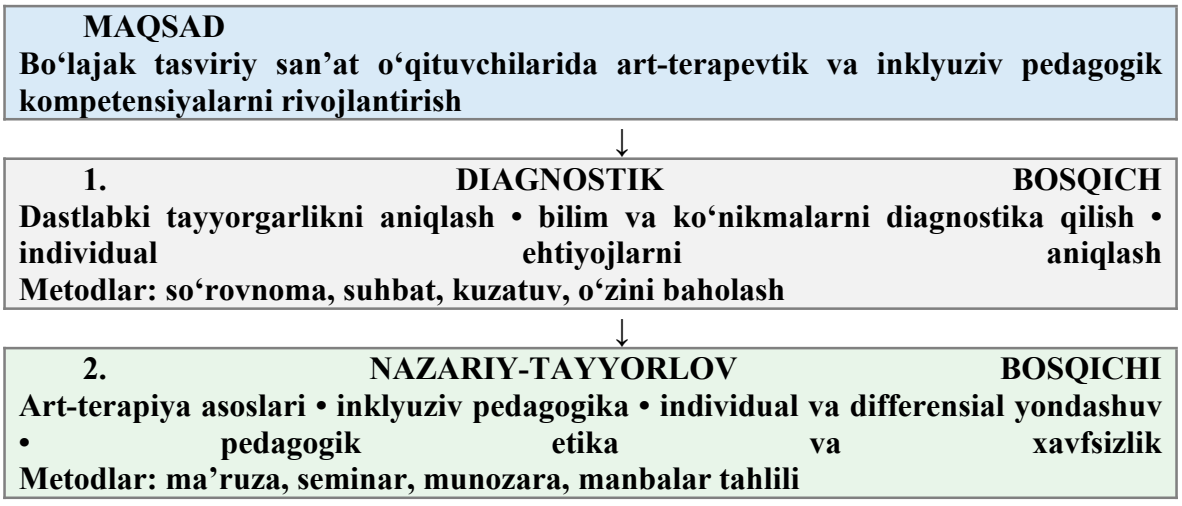

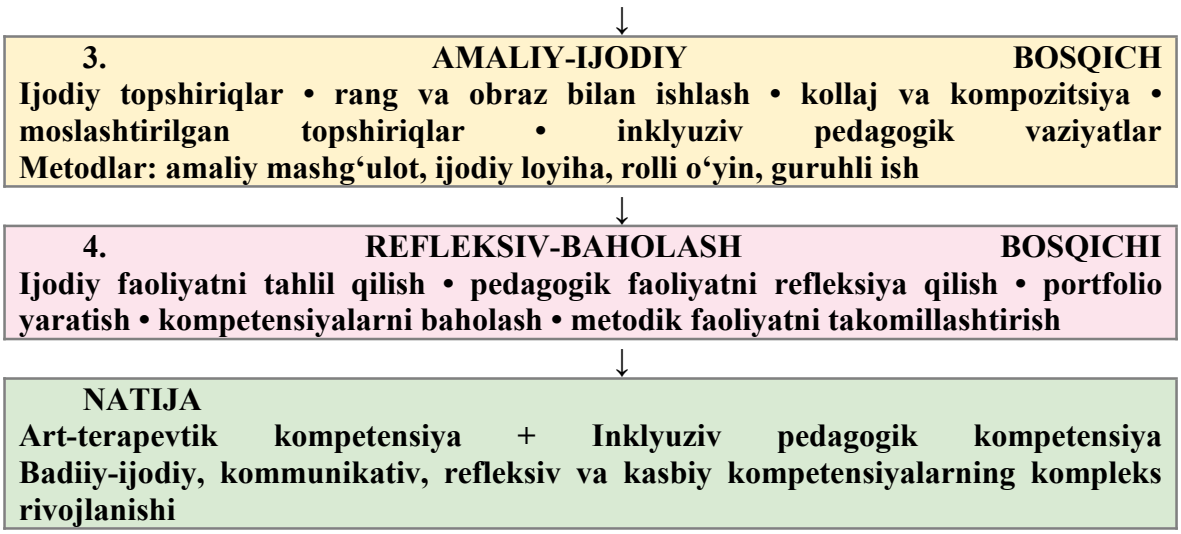

1-rasm. Bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining art-terapevtik va inklyuziv pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish metodik modeli

Modelning o‘ziga xos jihati shundaki, unda art-terapevtik yondashuv o‘quvchilarning hissiy ifodasi va ijodiy faolligini qo‘llab-quvvatlash vositasi sifatida, inklyuziv pedagogika esa barcha o‘quvchilar uchun teng ishtirok imkoniyatlarini yaratish tamoyili sifatida qaraladi. [3; 4; 7]

MUHOKAMA VA NATIJALAR.

Tadqiqot natijalarini tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining kasbiy tayyorgarligida art-terapevtik va inklyuziv kompetensiyalarni rivojlantirish bir-birini to‘ldiruvchi jarayon sifatida tashkil etilishi mumkin. Tasviriy san’at darslarida o‘quvchilarning turli darajadagi badiiy qobiliyatlari, idrok etish usullari va o‘zini ifodalash shakllari mavjud bo‘ladi. Shu sababli o‘qituvchi bitta topshiriqni barcha o‘quvchilardan bir xil usulda bajarishni talab qilish o‘rniga, turli darajadagi murakkablik va ifoda imkoniyatlarini taklif etishi maqsadga muvofiqdir. [5; 7]

1.Art-terapevtik kompetensiyaning mazmuni.

Art-terapevtik kompetensiya — bu bo‘lajak o‘qituvchining badiiy faoliyatni o‘quvchilarning hissiy ifodasi, muloqoti, o‘zini anglash va ijodiy faolligini qo‘llab-quvvatlash vositasi sifatida pedagogik jihatdan to‘g‘ri tashkil eta olish qobiliyatidir. Ushbu kompetensiya quyidagi tarkibiy qismlarni o‘z ichiga oladi:

- Nazariy bilimlar: art-terapiyaning mazmuni, imkoniyatlari va chegaralarini bilish.
- Amaliy ko‘nikmalar: rang, shakl, chiziq, kollaj, kompozitsiya va boshqa badiiy vositalardan foydalanish.
- Kommunikativ qobiliyat: o‘quvchining ijodiy ishini hurmat qilish, baholamasdan tinglash va qo‘llab-quvvatlash.
- Refleksiv qobiliyat: o‘z faoliyatini tahlil qilish va pedagogik ta’sirning natijalarini baholash.
- Etik mas’uliyat: o‘quvchining shaxsiy tajribasini hurmat qilish, majburlamaslik va maxfiylikka rioya qilish.

Art-terapevtik kompetensiya o‘qituvchidan klinik tashxis qo‘yish yoki psixoterapevtik davolashni amalga oshirishni talab etmaydi. Aksincha, u badiiy faoliyatni ta’limiy maqsadlarda xavfsiz va ehtiyotkorlik bilan tashkil etish, zarur hollarda esa tegishli mutaxassislar bilan hamkorlik qilishga tayyorlikni anglatadi. [3; 4]

2. Inklyuziv pedagogik kompetensiyaning mazmuni Inklyuziv pedagogik kompetensiya — bu o‘qituvchining turli ta’lim ehtiyojlariga ega o‘quvchilar uchun moslashtirilgan, adolatli va ishtirokni ta’minlovchi ta’lim muhitini yaratish qobiliyatidir. O‘zbekiston qonunchiligida inklyuziv ta’lim alohida ta’lim ehtiyojlari va individual imkoniyatlarning xilma-xilligini hisobga olgan holda teng imkoniyatlarni ta’minlashga qaratilgan ta’lim shakli sifatida belgilangan. [1]

Ushbu kompetensiyaning asosiy ko‘rsatkichlari quyidagilardan iborat:

1.O‘quvchilarning individual ta’lim ehtiyojlarini aniqlay olish.

2.Dars mazmuni va topshiriqlarini moslashtira olish.

3.Turli badiiy material va texnikalardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish.

4.O‘quvchilarning o‘zaro hurmat va hamkorligini ta’minlash.

5.Baholashda faqat yakuniy natijani emas, balki ijodiy jarayon va individual rivojlanishni ham hisobga olish.

UNESCO inklyuziv ta’limni ta’limdagi to‘siqlarni aniqlash va bartaraf etishga qaratilgan yondashuv sifatida tavsiflaydi. Bu yondashuv o‘quv dasturi, pedagogika va ta’lim muhitini barcha o‘quvchilarning ehtiyojlariga moslashtirishni nazarda tutadi. [7]

3.Kompetensiyalarni rivojlantirishning amaliy shakllari

Bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining kompetensiyalarini rivojlantirishda quyidagi amaliy mashg‘ulotlardan foydalanish mumkin:

“Mening kayfiyatim ranglarda” mashg‘uloti. Talabalarga ranglar yordamida muayyan hissiy holatni ifodalash topshiriladi. Mashg‘ulot yakunida ular o‘z tanlovlarini izohlaydi. Bunda asosiy maqsad ranglarning yagona “to‘g‘ri” ma’nosini belgilash emas, balki individual ifoda va muloqotni rivojlantirishdir.

“Bir mavzu — turli imkoniyatlar” topshirig‘i. Bir xil mavzu bo‘yicha qalam, bo‘yoq, kollaj yoki raqamli vositalardan foydalanib turli shaklda ijodiy ish bajariladi. Ushbu topshiriq o‘qituvchini badiiy faoliyatni moslashtirishga o‘rgatadi.

“Inklyuziv sinfdagi vaziyat” rolli o‘yini. Talabalar turli pedagogik vaziyatlarni modellashtiradi: o‘quvchining topshiriqni bajarishda qiynalishi, guruhli ishda ishtirok etmasligi yoki o‘z ishini namoyish etishdan tortinishi. Vaziyatdan so‘ng muqobil pedagogik yechimlar muhokama qilinadi. “Ijodiy portfolio” loyihasi. Har bir talaba o‘zining ijodiy ishlari, dars ishlanmalari, refleksiv yozuvlari va pedagogik kuzatuvlarini jamlaydi. Portfolio talabaning kasbiy rivojlanishini kuzatish va o‘z faoliyatini tahlil qilish imkonini beradi.

4.Baholash mezonlari

Kompetensiyalarni baholashda quyidagi mezonlardan foydalanish mumkin:

Mezon	Yuqori daraja	O‘rta daraja	Boshlang‘ich daraja
Nazariy bilim	Art-terapiya va inklyuziv pedagogika tushunchalarini aniq izohlaydi	Asosiy tushunchalarni biladi, lekin izohlashda ayrim kamchiliklar mavjud	Tushunchalarni farqlashda qiynaladi
Amaliy faoliyat	Ijodiy topshiriqlarni mustaqil va moslashuvchan tashkil etadi	Topshiriqlarni bajaradi, biroq metodik yordamga ehtiyoj sezadi	Topshiriqlarni tashkil etishda qiynaladi
Kommunikativ	O‘quvchilarni tinglaydi,	Muloqotda ijobiy	Muloqot va

kompetensiya	qo‘llab-quvvatlaydi va hamkorlikni yo‘lga qo‘yadi	yondashuv mavjud, lekin ayrim vaziyatlarda yordam kerak	hamkorlikni tashkil etishda qiyinchiliklar mavjud
Refleksiya	O‘z faoliyatini chuqur tahlil qiladi va takomillashtirish yo‘llarini belgilaydi	Faoliyatini umumiy baholaydi	O‘z faoliyatini tahlil qilish ko‘nikmasi yetarli emas
Inklyuziv yondashuv	Topshiriqlarni individual ehtiyojlarga moslashtira oladi	Moslashtirishning ayrim usullaridan foydalanadi	Moslashtirilgan topshiriqlarni ishlab chiqishda qiynaladi

Mazkur mezonlar bo‘lajak o‘qituvchining faqat nazariy bilimini emas, balki amaliy faoliyatini ham baholashga imkon beradi. Baholash jarayonida talabaning individual rivojlanish dinamikasi, ijodiy mustaqilligi va pedagogik vaziyatlarga moslashuvchanligi hisobga olinishi lozim. [5; 6]

6.Kutilayotgan natijalar

Taklif etilgan metodik modelni ta’lim jarayoniga joriy etish natijasida bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarida quyidagi kompetensiyalar rivojlanishi kutiladi:

- badiiy faoliyatni ta’limiy maqsadlarda mazmunli tashkil etish;
- o‘quvchilarning hissiy va ijodiy ifodasini qo‘llab-quvvatlash;
- turli ta’lim ehtiyojlariga ega o‘quvchilar uchun moslashtirilgan topshiriqlar ishlab chiqish;
- inklyuziv sinfda hamkorlik va ijobiy muloqot muhitini yaratish;
- o‘z pedagogik faoliyatini refleksiv tahlil qilish;
- san’at ta’limida etik va xavfsiz yondashuvni ta’minlash.
- Shu bilan birga, mazkur natijalar metodik modelning nazariy va amaliy imkoniyatlarini ifodalaydi. Ularning real ta’lim samaradorligini aniqlash uchun keyingi bosqichda tajriba-sinov ishlarini tashkil etish, diagnostik vositalarni qo‘llash va natijalarni statistik jihatdan tahlil qilish zarur.

XULOSA.

Bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining art-terapevtik va inklyuziv pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish zamonaviy pedagogik ta’limning muhim yo‘nalishlaridan biridir. Tasviriy san’atning ijodiy, kommunikativ va refleksiv imkoniyatlari o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta’lim jarayonini tashkil etish uchun qulay sharoit yaratadi.

Tadqiqot natijasida art-terapevtik va inklyuziv pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirishga yo‘naltirilgan metodik model taklif etildi. Model diagnostik, nazariy-tayyorlov, amaliy-ijodiy va refleksiv-baholash bosqichlaridan iborat bo‘lib, bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini bosqichma-bosqich rivojlantirishga xizmat qiladi.

Art-terapevtik yondashuvni tasviriy san’at ta’limiga joriy etishda uning klinik davolashdan farqli jihatlarini hisobga olish, pedagogik faoliyatni etik va xavfsiz tashkil etish muhimdir. Inklyuziv pedagogika esa barcha o‘quvchilar uchun teng ishtirok imkoniyatlarini yaratish, topshiriqlarni moslashtirish va individual rivojlanishni qo‘llab-quvvatlashni talab etadi. Shunday qilib, bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining art-terapevtik va inklyuziv pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan metodika ularning ijodiy, kommunikativ, refleksiv va kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishga xizmat qilishi mumkin.

Kelgusida ushbu metodikani oliy ta’lim muassasalarida tajriba-sinovdan o‘tkazish, uning samaradorligini aniqlash va amaliy tavsiyalar bilan boyitish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining ta’lim va oliy ta’limni rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlari. — Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. Toshkent 2020. LexUZ rasmiy sayti
2. 2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida: PF-5847-son Farmon, 08.10.2019. — Toshkent, 2019. — LexUZ.
3. Mavlonova R. A., To‘rayeva O. T., Holiqberdiyev K. H. Pedagogika. — Toshkent: O‘qituvchi, 2001.
4. Hasanboyev J., To‘raqulov X. A., Haydarov M., Hasanboyeva O. A. Pedagogika fanidan izohli lug‘at. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2009. — 672 b.
5. Abdirasilov S. F. Tasviriy san’at o‘qitish metodikasi: darslik. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2012. — 232 b.
6. Asqarova O‘. M., Nishonov M. S., Kurbanova Z. B., Muminova D. A. Pedagogika va psixologiya fanlarini o‘qitish metodikasi: darslik. — Toshkent, 2019.
7. Rubin, J. A. Approaches to Art Therapy: Theory and Technique. — Routledge, 2016.
8. Malchiodi, C. A. The Art Therapy Sourcebook. — McGraw-Hill, 2007.
9. UNESCO. A Guide for Ensuring Inclusion and Equity in Education. — Paris: UNESCO, 2017.
10. UNESCO. Framework for Culture and Arts Education: Implementation Guidance. — Paris: UNESCO, 2025.
11. UNESCO. Inclusion in Education. — Paris: UNESCO.
12. UNESCO. UNESCO Framework for Culture and Arts Education. — Paris: UNESCO, 2024.